

انضباط مثبت‌گرا و نقش آن در فرایندهای تربیتی معلم

فائزه خسروی^۱، هادی براتی^۲، ملیکا عالیشان^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه بیرجند

faezeh.khosravi@birjand.ac.ir

09159627113

۲- استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه بیرجند

h.barati@birjand.ac.ir

09159634490

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه بیرجند

m.alishan1378@gmail.com

09158345300

چکیده

فرایند تربیتی معلمان، مدیریت کلاس به‌عنوان یکی از چالش‌های اساسی مطرح است. معلمان با تنوعی از رفتارها و نیازهای دانش‌آموزان مواجه هستند و باید راه‌هایی برای ایجاد فضای آموزشی مثبت و پر از انگیزه ایجاد کنند. در این میان، انضباط مثبت به‌عنوان یک رویکرد مؤثر در مدیریت کلاس شناخته شده است. انضباط مثبت‌گرا در فرایندهای تربیتی معلم نقش مهمی دارد. انضباط مثبت‌گرا به معنای تمرکز بر روی رفتارهای مثبت و تشویق به آن‌ها است. با توجه به اینکه معلمان نقش مهمی در تربیت دانش‌آموزان دارند، انضباط مثبت‌گرا در رفتار و ارتباطات معلمان با دانش‌آموزان می‌تواند بهبودی در رفتار و عملکرد دانش‌آموزان ایجاد کند. یک معلم با انضباط مثبت‌گرا، به‌جای تمرکز بر رفتارهای منفی دانش‌آموزان، به آن‌ها تشویق به رفتارهای مثبت می‌کند که این می‌تواند بهبودی در رفتار و عملکرد آن‌ها را به همراه داشته باشد. تحقیق حاضر به بررسی نقش انضباط مثبت‌گرا بر رشد حرفه‌ای و عملکرد معلمان می‌پردازد. روش تحقیق در این پژوهش به‌صورت توصیفی - تحلیلی و از نوع کتابخانه‌ای و اسنادی است. بر اساس نتایج این تحقیق جایگاه نظریات تربیتی و انضباطی و تأثیر آنها در نظام تعلیم و تربیت و همچنین مدیریت کلاس مشخص شد و نظریه نوظهور انضباط مثبت‌گرا یکی از نظریات مفید و قابل توجه در این زمینه است که به معلمان در مدیریت کلاس مبتنی بر احترام کمک شایانی می‌کند.

واژگان کلیدی: انضباط، انضباط مثبت‌گرا، مدیریت کلاس، فرایند تربیتی معلمان

۱- مقدمه

نقش تربیتی معلم در فرایند تعلیم و تربیت بسیار حائز اهمیت است. معلم، به‌عنوان شخصی که دانش‌آموزان را هدایت می‌کند و تجربیات آموزشی آن‌ها را راهنمایی می‌کند، نقش اساسی در فرایند آموزش و پیشرفت دانش‌آموزان دارد (کریم زاده و همکاران، ۱۳۹۹). معلم به‌عنوان آخرین حلقه در زنجیره عملی سازی نظریه‌های تربیتی و واسطه‌گر نظام آموزش و پرورش و دانش‌آموزان، نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند. نقش معلم در تعلیم و تربیت از مسائلی نیست که در آن کسی تردید دارد، و او از عوامل مؤثر در امور تعلیم و تربیت محسوب می‌شود. از این رو، تغییر نگرش نسبت به نقش تربیتی معلم در تعلیم و تربیت امری ضروری است. نقش معلم به‌عنوان بنیانی برای رویارویی با چالش‌ها و بحران‌های حال و آینده تعلیم و تربیت محسوب می‌شود (باقری و ایروانی، ۱۳۸۰).

¹ Positive discipline

برای فرایندهای تربیتی معلمان نظریات مختلفی وجود دارد که به اختصار به مرور برخی از آنها می پردازیم:

۲

۱. نظریه رایبسون و کلونینگر

این نظریه بر اساس تأکید بر تأثیر زمینه های مختلف فردی معلمان بر فرایند آموزش و یادگیری تأکید دارد. آن ها معتقدند که تجربیات قبلی، اعتقادات فردی، و سبک های یادگیری معلمان تأثیر زیادی بر نحوه تدریس و ارتباط با دانش آموزان دارد.

۳

۲. نظریه کوهن و گلدن

این نظریه بر تأثیر محیط های آموزشی و متغیرهای فردی بر فرایند آموزش تأکید دارد. آن ها معتقدند که محیط های یادگیری متنوع و پشتیبانی های فراگیرانه می تواند بهبود کیفیت آموزش و یادگیری را تسهیل کند.

۴

۳. نظریه فریمن و هیگینز

این نظریه بر تأثیر ساختارهای تدریس و فعالیت های آموزشی بر نحوه تعامل معلمان و دانش آموزان تمرکز دارد. آن ها معتقدند که استفاده از فعالیت های مبتنی بر مشارکت و تعاملی می تواند بهبود قابل ملاحظه ای در فرایند آموزش و یادگیری داشته باشد.

۵

۴. نظریه وینفیلد و سولیوان

این نظریه بر اهمیت تأثیرات فرهنگی و اجتماعی در فرایند آموزش و یادگیری تأکید دارد. آن ها معتقدند که درک عمیق از فرهنگ و محیط اجتماعی دانش آموزان می تواند به معلمان کمک کند تا بهترین روش های آموزشی را اعمال کنند (اسمیت، ۲۰۱۸)

۶

علاوه بر این نظریات، نظریات متعدد دیگری در زمینه فرایندهای تربیتی، مدیریت کلاس و فرایندهای انضباطی معلمان در کلاس درس هم وجود دارد به تشریح مهم ترین شناخته شده ترین آنها می پردازیم:

نظریه پیشگیری و تنبیه: این نظریه بر این اصول تأکید دارد که معلمان باید با استفاده از تشویق ها و تنبیه ها، رفتارهای دانش آموزان را مدیریت کنند. تشویق ها می توانند از طریق تعریف قوانین، تعریف جوایز و تشویق های کلامی انجام شوند. تنبیه ها نیز می توانند از طریق تعیین مجازات ها و تنبیه های مناسب انجام شوند.

نظریه مدل سازی نقش: این نظریه بر این اصول تأکید دارد که معلمان باید نقش های مثبت را برای دانش آموزان نمایش دهند. با نمایش نقش های مثبت، دانش آموزان نیز این نقش ها را تقلید کرده و رفتارهای مثبت را انجام دهند.

نظریه تعاملی: این نظریه بر این اصول تأکید دارد که معلمان باید با دانش آموزان به صورت تعاملی ارتباط برقرار کنند. تعامل معلمان با دانش آموزان می تواند بهبود رفتارها و انضباط در کلاس درس کمک کند.

نظریه مدیریت کلاس درس مبتنی بر ارتباطات انسانی: این نظریه بر این اصول تأکید دارد که معلمان باید به عنوان یک مدیر ارتباطات انسانی عمل کنند. ارتباطات مثبت با دانش آموزان، ایجاد احساس ارتباط و احترام متقابل را ترویج می دهد.

² Robinson & Clunies-Ross (2017)

³ Cohen & Golden (2020)

⁴ Freeman & Higgins (2018)

⁵ Winfield & Sullivan (2019)

⁶ Smith (2018)

نظریه مدیریت کلاس درس مبتنی بر تعاملات اجتماعی: این نظریه بر این اصول تأکید دارد که معلمان باید به تعاملات اجتماعی در کلاس درس توجه کنند. تشکیل گروه‌ها، همکاری و تعاملات اجتماعی می‌تواند به مدیریت انضباطی کمک کند (عظیم پور و همکاران، ۱۳۹۴).

این نظریات، هر کدام با رویکردهای مختلف، به معلمان کمک می‌کنند تا محیط یادگیری را بهبود بخشند.

علاوه بر این نظریات، نظریه‌های جدید و متعددی هم در زمینه انضباط وجود دارد. به‌طور کلی، نظریات انضباطی در زمینه تربیت و تربیت‌سازی نقش مهمی ایفا می‌کنند. این نظریات به معلمان و مدیران مدارس کمک می‌کنند تا رویکردهای مؤثری برای مدیریت کلاس‌ها و ایجاد محیط‌های آموزشی مناسب انتخاب کنند. در ادامه، به برخی از نظریات انضباطی معروف اشاره می‌شود:

۱. **نظریه انضباط مثبت**^۷: این نظریه بر این اصول تأکید دارد که تربیت باید از روی احترام به کودکان انجام شود. به جای تنبیه و ترس، از تشویق، تعامل مثبت، و توجه به نیازهای کودکان استفاده می‌شود.

۲. **نظریه انضباط دموکراتیک**^۸: این نظریه به معلمان توصیه می‌کند که کودکان را در تصمیم‌گیری‌ها شرکت دهند و به آن‌ها احترام بگذارند. این رویکرد به تعامل، توجه به حقوق کودکان، و ایجاد محیطی دموکراتیک تأکید دارد.

۳. **نظریه انضباط مدیریتی**^۹: این نظریه به معلمان کمک می‌کند تا با استفاده از تکنیک‌های مدیریتی مثل تنبیه‌ها و تشویق‌ها، کلاس‌ها را به خوبی مدیریت کنند.

۴. **نظریه انضباط اجتماعی**^۱: این نظریه بر این اصول تأکید دارد که تربیت باید با توجه به محیط اجتماعی و فرهنگی کودکان انجام شود. توجه به ارتباطات اجتماعی، قوانین جامعه، و احترام به همدیگر در این رویکرد مهم است.

۵. **نظریه انضباط تفاوت‌پذیری**^۱: این نظریه به معلمان می‌گوید که هر کودک نیازهای مختلفی دارد و باید تربیت را با توجه به این تفاوت‌ها انجام دهند. تناسب تربیت با نیازهای هر کودک در این رویکرد مورد تأکید قرار می‌گیرد.

انضباط مثبت رویکردی برای نظم و انضباط است که به جای تنبیه دانش‌آموزان به دلیل رفتار نادرست، بر آموزش رفتار مناسب به کودکان تمرکز دارد. این رویکرد شامل تعیین انتظارات روشن، ارائه تقویت مثبت برای رفتار خوب و استفاده از پیامدهای منطقی برای رفتار نادرست است. انضباط مثبت در بهبود رفتار و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر است. این رویکرد بر آموزش مهارت‌های خودکنترلی، مسئولیت‌پذیری و حل مسئله به کودکان تمرکز دارد و بر این باور استوار است که کودکان زمانی بهتر یاد می‌گیرند که احساس امنیت، احترام و ارزش داشته باشند. انضباط مثبت ابزاری مؤثر برای معلمان برای ایجاد یک محیط یادگیری مثبت و ارتقای رشد اجتماعی و عاطفی دانش‌آموزان است (آراجو، ۲۰۱۸).

⁷ Positive Discipline

⁸ Democratic Discipline

⁹ Behavior Management Theory

¹ Social Discipline Theory ⁰

¹ Differentiated Discipline Theory

معلم بخش مهمی از سیستم اجتماعی کلاس درس می‌باشد که وظیفه او اداره و کنترل کلاس، آموزش اثربخش و ارزشیابی از پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و برقراری نظم و انضباط است که با مجموعه قابل‌پیش‌بینی و آگاهانه از قوانین، دستورالعمل‌ها و برنامه‌های مشخص در کلاس، رسیدن به موفقیت را آسان و زندگی و تلاش را در کلاس به حرکت در می‌آورد و از این طریق باعث عدم بروز مشکلات رفتاری دانش‌آموزان می‌شود (کونتی، ۲۰۱۱).

در فرایندهای تربیت‌معلم، نظم و انضباط مثبت نقش مهمی در آماده‌سازی معلمان برای مدیریت مؤثر کلاس‌هایشان دارد. این رویکرد به معلمان کمک می‌کند تا درک عمیق‌تری از نیازهای دانش‌آموزان خود داشته باشند و یک محیط یادگیری حمایتی و فراگیر ایجاد کنند. آموزش انضباط مثبت معلمان را به مهارت‌هایی مجهز می‌کند تا روابط قوی با دانش‌آموزان خود برقرار کنند، ارتباط مؤثر برقرار نمایند و تعارضات را به شیوه‌ای سازنده مدیریت کنند. همچنین به معلمان کمک می‌کند تا استراتژی‌هایی را برای ترویج رفتار مثبت و جلوگیری از رفتار منفی در کلاس ایجاد کنند (اکن، ۲۰۱۶).

برای مدیریت اثربخش انضباط در کلاس معلمان باید بر مهارت مدیریت اثربخش کلاس درس تسلط داشته باشند؛ بنابراین، مدیریت کلاس و انضباط کلاس برای ایجاد انضباط مثبت مؤثر در کلاس ضروری است (نکابینده، ۲۰۲۰).

با توجه به مقالات معتبر، نقش تربیتی معلم در فرآیند تعلیم و تربیت بسیار حائز اهمیت است. معلم، به عنوان آخرین حلقه در فرآیند عملی‌سازی نظریه‌های تربیتی و واسطه نظام آموزش و پرورش و دانش‌آموزان، نقش کلیدی دارد. او بنیانی برای رویارویی با چالش‌ها و بحران‌های حال و آینده تعلیم و تربیت محسوب می‌شود. معلم از عوامل مهم تأثیرگذار در امور تعلیم و تربیت است. تعلیم و تربیت در کانون رشد فردی و اجتماعی قرار می‌گیرد و هیچ نهاد دیگری به اندازه‌ی تعلیم و تربیت با چالش‌های اساسی و بنیادی روبرو نیست (بابایی، ۲۰۲۳).

رویکرد انضباط مثبت مبتنی بر روان‌شناسی آدلر است که علاوه بر معلمان، والدین، زوج‌ها، مدیران کسب‌وکار و حتی رهبران جامعه توانایی بهره‌مندی از آن را دارند. بر مبنای این رویکرد انضباطی، معلم باید برای یافتن راه‌حل با دانش‌آموزان ارتباط مثبتی ایجاد کند، همه‌دانش‌آموزان باید احساس کنند که با آنها توجه می‌شود و مهم هستند. معلم باید به فعالیت‌های دانش‌آموزان علاقه نشان داده و با آنها ارتباط فردی برقرار نماید و این احساس را به دانش‌آموزان منتقل نماید که آنها ارزشمند هستند و تنها در این صورت است که احتمال بروز رفتار نامطلوب در آنها کاهش خواهد یافت. رفتارهای اصلاحی معلم باید طوری طراحی شود که به دانش‌آموزان کمک کند رفتارهای اجتماعی را بیاموزند، از اشتباهات درس بگیرند و توان بالقوه خود را شکوفا سازند (براتی، ۱۴۰۱).

رویکرد انضباط مثبت یک رویکرد پیشگیرانه و سازنده است که در تلاش است با ایجاد فضای مثبت در کلاس، مهارت‌های رفتاری و حل اختلاف را به دانش‌آموزان بیاموزد. کاربرد روش‌های انضباط مثبت به معلمان کمک می‌کند یک جو یادگیری مثبت برای همه‌دانش‌آموزان ایجاد نمایند و رفتارهای درست را به آنها بیاموزند. استفاده از روش‌های انضباط مثبت ضمن اینکه به معلمان کمک می‌نماید تا بر چالش‌های مدیریت کلاس غلبه نمایند، موجب افزایش حس احترام دانش‌آموزان به معلم، افزایش انگیزه دانش‌آموزان برای یادگیری و تمرکز در کلاس، کاهش نیاز به اقدامات انضباطی و کاهش میزان غیبت‌های غیرموجه می‌شود. تأثیرات مثبت این مدل در واقع فراتر از کلاس درس می‌باشد و زندگی شخصی، فعالیت‌های ورزشی و روابط اجتماعی دانش‌آموزان را نیز بهبود می‌بخشد. مجموع این مزایا سبب شده که امروزه بسیاری از معلمان در سراسر جهان روش‌های سنتی را کنار گذاشته و از انضباط مثبت برای مدیریت کلاس و رفتارهای دانش‌آموزان استفاده نمایند. (تواسوالا، ۲۰۱۸).

انضباط مثبت در واقع شامل آفرینش یک نگرش و فضای سازمانی در میان کارکنان برای تشویق آنها به تطبیق و سازگاری با قوانین و مقررات است. انضباط مثبت زمانی حاصل می‌شود که مدیریت دنبال اصول انگیزشی مثبت و سازمان کارآمد باشد. انضباط مثبت تحت

¹ Konti,2011 2

¹ Aken,2016 3

¹ Tauatswala,2018 4

اجرای نظم و انضباط مثبت در کلاس درس می تواند برای معلمان چالش برانگیز باشد. برخی از چالش های رایجی که معلمان هنگام اجرای نظم و انضباط مثبت با آن مواجه می شوند عبارتند از:

۱. فقدان آموزش: ممکن است معلمان آموزش کافی در مورد تکنیک های انضباط مثبت ندیده باشند، که می تواند اجرای موثر آنها را دشوار کند.
۲. مقاومت دانش آموزان: دانش آموزان ممکن است در مقابل تکنیک های انضباط مثبت مقاومت کنند، به ویژه اگر آنها به رویکردهای تنبیهی بیشتری برای نظم و انضباط عادت کرده باشند.
۳. عدم حمایت والدین: والدین ممکن است با تکنیک های انضباط مثبت آشنا نباشند و از استفاده از آنها در کلاس درس حمایت نکنند.
۴. محدودیت های زمانی: معلمان ممکن است احساس کنند که زمان کافی برای اجرای موثر تکنیک های انضباط مثبت ندارند.
۵. اندازه کلاس بزرگ: اندازه کلاس بزرگ می تواند اجرای تکنیک های نظم و انضباط مثبت را برای معلمان دشوار کند، زیرا ممکن است نتوانند به هر دانش آموز توجه لازم را ارائه دهند (براون، ۲۰۱۹).

۲- مبانی نظری

انضباط: واژه (Discipline دیسیپلین)، از Discipulus به معنی کسی که از دیگری یاد می گیرد و از فعل یاد گرفتن مشتق شده است. از نظر روان شناختی دیسیپلین به عنوان معرفتی است که از ویژگی های آن مناسب بودن برای تدریس و قابل استفاده بودن برای یادگیری است. براین اساس دیسیپلین معرفت سازمان یافته مناسب برای آموزش است. انضباط از کلمه ضبط و به معنی خویشترداری و پیروی از قواعد است. انضباط به معنی صحیح یعنی اینکه فرد شخصاً اعمال و رفتار خود را تحت نظم و قاعده در آورد، خویشترداری را کنترل و هدایت نماید و باتوجه به آثار و نتایج اعمال خویش اقدام نماید. فرد باید در هر مرحله از زندگی عاقلانه رفتار نماید و از روی سنجش و تدبیر اعمال خود را اداره کند. انضباط در این معنی هدف اساسی تعلیم و تربیت را شکل می دهد. هدف از انضباط این است که کودک را قادر به سازش با قوانین و مقرراتی که فرهنگ یک گروه پذیرفته است، بنماید. به طوری که او رفتار خود را با توقعات و خواسته های گروه اجتماعی در آن زندگی می کند هماهنگ نماید (شعبانی و حسینی قیداری، ۱۳۹۴).

نظم و انضباط مثبت بر اساس تئوری و عمل روان شناسی آدلری است و برنامه های آموزشی تجربی برای تأیید مربیان والدین و مربیان معلم با نظم مثبت ایجاد شده است (نلسون، ۲۰۲۳). رویکرد انضباط مثبت گرا به عنوان مناسب ترین رویکرد مدیریت انضباط در قرن بیست و یکم مطرح شده که مبتنی بر احترام به حقوق مسلم بشریت و مخصوصاً حقوق کودک به طور جامع می باشد (اوستوایزن، ۲۰۱۰).

انضباط مثبت از تربیت کردن افراد به منظور تشویق به رعایت قوانین و مقررات و حداکثر کردن کارایی آنها در عملکرد استفاده می کند هدف از انضباط مثبت این است که به کودکان بیاموزیم چگونه معیارها و محدودیت های لازم را تشخیص دهند (حسینی قیداری و شعبانی، ۱۳۹۴).

۳- پیشینه پژوهش

1 Brown,2019	8
1 Jane Nelson,2023	9
2 Oosthuizen,2010	0

جهانگیری و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی با عنوان «تدوین برنامه آموزشی انضباط مثبت و بررسی اثربخشی آن بر کارکردهای اجرایی کودکان با اختلال نقص توجه بیش فعالی» باهدف بررسی اثربخشی برنامه آموزشی انضباط مثبت بر کارکردهای اجرایی کودکان با اختلال نقص توجه بیش فعالی انجام دادند. نتایج حاصل نشان داد که برنامه آموزشی انضباط مثبت موجب تقویت کارکردهای اجرایی کودکان با اختلال نقص توجه بیش فعالی می‌گردد. قاسم تبار و همکاران (۱۳۹۹)، در پژوهشی با عنوان «اثربخشی آموزش انضباط مثبت با رویکرد آدلر_ درایور بر استرس والدگری مادران دانش‌آموزان با ناتوانی‌های خاص یادگیری» انجام دادند نتایج نشان داد در رویکرد آدلر_ درایور دلگرمی دادن والدین به کودکان باعث می‌شود آنها به‌خاطر هر آنچه هستند و هر که هستند احساس ارزشمندبودن نمایند، احساس تعلق به خانواده کنند، اهل همکاری شده و در جهت بهبود رابطه تلاش کنند و بدین شکل استرس والدگری در والدین آنها نیز کاهش می‌یابد. براتی (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی اجمالی مدل‌های مختلف مدیریت رفتار مثبت در کلاس درس می‌پردازد و مدل‌های کلاس پاسخگو، مدل جانسون و جانسون، مدل انضباط مثبت جونز، مدل پیشگیری از قلدری، مدل انضباط مثبت نلسون لوت و گلن، مدل پاسخ به مداخله و آموزش، مدل برنامه انضباطی مثبت بوینتون و وینتون و مدل پیش‌بینی از رفتار مثبت در سطح مدرسه پرداخته است. هرچند مدل‌های ارائه شده تا حدی با یکدیگر مرتبط هستند؛ ولی به‌طور کلی در همه مدل‌های انضباط مثبت بر چهار مؤلفه: شناسایی اهداف بلندمدت، ایجاد یک جو آموزشی مثبت، درک دیدگاه‌ها و طرز تفکر دانش‌آموزان و توجه به تفاوت‌های فردی تأکید شده است. نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر این موضوع است که معلمان برای مواجهه با مشکلات انضباطی از دو نوع انضباط مثبت و انضباط منفی استفاده می‌کنند. استفاده معلمان از رویکرد انضباط منفی موجب سلب حق یادگیری دانش‌آموزان می‌شود، درحالی‌که معلمان در استفاده از رویکرد انضباط مثبت می‌توانند با ایجاد یک کلاس درس مساعد و مشارکت‌دادن دانش‌آموزان در تهیه و تدوین قوانین حضور و غیاب مدرسه، مشارکت‌دادن دانش‌آموزان در یادگیری، کنش متقابل بین دانش‌آموزان و معلمان، از انجام عادات بد دانش‌آموزان جلوگیری نمایند، تا دانش‌آموزان نسبت به قوانین کلاسی احساس مالکیت کنند و مسئولیت رفتار خود را بپذیرند.

مطالعه پرایگو و همکاران (۲۰۱۹)، نشان داد که انضباط کاری بر عملکرد معلم تأثیر معناداری می‌گذارد، درحالی‌که انگیزه و آموزش هیچ تأثیر مثبتی بر عملکرد معلم ندارد. توجه به این نکته ضروری است که اثربخشی انضباط مثبت در تربیت معلم ممکن است بر اساس نیازهای خاص معلمان و دانش‌آموزان متفاوت باشد؛ بنابراین، مناسب‌سازی آموزش معلمان برای رفع این نیازهای خاص برای بهبود مؤثر رفتار دانش‌آموزان و عملکرد تحصیلی بسیار مهم است.

کاظم‌پور و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر آموزش برنامه انضباط مثبت بر مهارت خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان» به این نتایج دست یافتند که اجرای برنامه انضباط مثبت بر شاخص‌های خودکارآمدی تحصیلی تأثیر قابل‌ملاحظه‌ای دارد و دانش‌آموزانی که این برنامه بر روی آنها اجرا شده است در یادداشت‌برداری، سؤال پرسیدن، توجه در کلاس، استفاده از کامپیوتر، یادگیری و فهم مطالب، نظم و مقررات، پاسخگویی به سؤالات پیشرفت قابل‌توجهی داشته‌اند و بین گروه آزمایش و کنترل تفاوت معناداری وجود دارد. بهرامی و همکاران (۱۳۸۴)، در پژوهشی با عنوان «بررسی روش‌های افزایش مسئولیت‌پذیری در دانش‌آموزان دوره راهنمایی شهر شهرضا» به این نتیجه دست یافتند که شیوه انضباط مثبت بر افزایش تمام‌مقیاس‌ها و عوامل شخصیت شامل مهارت‌های اجتماعی، ارتباطی و شخصی و هوش عاطفی و مهارت‌های درون‌فردی و برون‌فردی و مقیاس خودکنترلی مؤثر بوده است و انضباط مثبت بر خود تحلیلی و خودکنترلی نسبت به شیوه‌های یادگیری تأثیر مثبت داشته است.

انزالی (۱۳۸۶)، در پژوهشی تحت عنوان «تربیت مؤثر برای انضباط مثبت» به این نتیجه دست یافت که به‌جای استفاده از زور و ترس یا تنبیه می‌توانیم با احترام کودکان خود را تربیت کنیم.

۵- نتیجه گیری و پیشنهادات

باتوجه به پژوهش‌های انجام شده در زمینه انضباط مثبت‌گرا و نقش آن در فرایندهای تربیتی معلمان مشخص شد که انضباط مثبت‌گرا در فرایندهای تربیتی معلمان می‌تواند تأثیرات مثبتی داشته باشد. این انضباط می‌تواند باعث افزایش انگیزه، توانایی‌های تدریس و

مهارت‌های ارتباطی معلمان شود که در نهایت بهبود کیفیت آموزش و پرورش منجر می‌شود. همچنین، این نوع انضباط می‌تواند محیطی فراهم کند که دانش‌آموزان بهترین فرصت برای یادگیری را داشته باشند.

دیگر مزایای انضباط مثبت گرا بر فرایندهای تربیتی معلمان شامل موارد زیر می‌شود:

۱. افزایش همکاری و هماهنگی: انضباط مثبت گرا باعث ایجاد یک فضای همکاری و هماهنگی بین معلمان می‌شود که در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای برنامه‌های تربیتی مؤثرتر عمل کنند.
  ۲. ارتقاء رفتارهای مثبت: این نوع انضباط می‌تواند معلمان را به ارتقاء رفتارهای مثبت، مانند احترام، مسئولیت‌پذیری و انعطاف‌پذیری، تشویق کند.
  ۳. افزایش رضایت شغلی: محیطی که با انضباط مثبت گرا ایجاد می‌شود، معلمان را به احساس رضایت و خوشبختی از شغلشان تشویق می‌کند.
  ۴. ایجاد انگیزه بیشتر: انضباط مثبت گرا می‌تواند با ایجاد محیطی حمایت‌کننده، انگیزه معلمان را برای بهبود کار و پیشرفت فراهم کند.
  ۵. ارتقاء روابط دانش‌آموز-معلم: انضباط مثبت گرا باعث ایجاد روابط اعتماد و مثبت بین معلمان و دانش‌آموزان می‌شود که به یادگیری بهتر و پشتیبانی مؤثر از دانش‌آموزان کمک می‌کند.
- این موارد نشان می‌دهند که انضباط مثبت گرا به‌عنوان یک عامل مهم می‌تواند به بهبود کیفیت فرایندهای تربیتی معلمان و در نتیجه بهبود کیفیت آموزش و پرورش کمک کند.

عوامل مختلفی می‌توانند برای انضباط مثبت‌گرا در فرایندهای تربیتی معلم مؤثر باشند. برخی از این عوامل عبارت‌اند از:

۱. آموزش و پژوهش: آموزش معلمان در خصوص انضباط مثبت گرا و روش‌های اجرای آن می‌تواند تأثیر گذار باشد.
۲. پشتیبانی سازمانی: حمایت و تشویق سازمان‌های آموزشی از انضباط مثبت گرا معلمان نقش مهمی در تقویت این ویژگی دارد.
۳. محیط آموزشی مثبت: ایجاد محیط‌های آموزشی مثبت و حمایت‌آمیز برای معلمان می‌تواند به تقویت انضباط مثبت گرا کمک کند.
۴. ارتباط مؤثر: ارتباط مؤثر معلمان با دانش‌آموزان و همکاران نیز می‌تواند به شکل‌گیری انضباط مثبت گرا کمک کند.
۵. تقویت مهارت‌های ارتباطی و حل اختلاف: آموزش مهارت‌های ارتباطی و حل اختلاف به معلمان می‌تواند در ایجاد روابط مثبت و انضباط مثبت گرا مؤثر باشد.

معلمان می‌توانند انضباط مثبت‌گرا را در کلاس درس به شیوه‌های مختلف پیاده کنند. برخی از پیشنهادات عملی در این زمینه عبارت‌اند از:

- تشویق و تقویت رفتارهای مثبت: معلمان می‌توانند با تشویق و تقویت رفتارهای مثبت دانش‌آموزان، اعمال مثبت را ترویج کنند.
- به‌عنوان مثال، با تشویق دانش‌آموزان به همکاری، احترام به یکدیگر و ارتباطات مؤثر.
- ایجاد قوانین و انتظارات واضح: معلمان می‌توانند قوانین و انتظارات خود را به دانش‌آموزان اعلام کنند و از آنها بخواهند که این قوانین را رعایت کنند. این قوانین باید واضح و منصفانه باشند و به دانش‌آموزان امکان بدهند تا درک کنند چه چیزی انتظار معلمان از آنهاست.
- ایجاد محیط حمایت‌کننده: معلمان می‌توانند محیطی را ایجاد کنند که دانش‌آموزان حس کنند مورد حمایت و پشتیبانی معلمان قرار دارند. این محیط شامل ایجاد ارتباطات مثبت، ارائه بازخورد سازنده و ایجاد فضایی امن برای بیان احساسات و نیازهای دانش‌آموزان است.
- انعطاف‌پذیری و تطبیق: معلمان باید انعطاف‌پذیر باشند و توانایی تطبیق با نیازها و وضعیت‌های مختلف دانش‌آموزان را داشته باشند.
- این امر شامل تغییر رویه‌ها و روش‌های آموزشی بر اساس نیازهای دانش‌آموزان و شرایط کلاس می‌شود.
- نمونه‌گیری از رفتار مثبت: معلمان می‌توانند با نمایش رفتارهای مثبت و الگوبرداری از این رفتارها، دانش‌آموزان را به تقلید از این رفتارها تشویق کنند.
- ارائه فرصت‌های یادگیری متنوع: معلمان می‌توانند با ارائه فرصت‌های یادگیری متنوع و جذاب، انگیزه و علاقه دانش‌آموزان را افزایش دهند. این ممکن است شامل استفاده از روش‌های تعاملی، بازی‌های آموزشی، و استفاده از فناوری‌های آموزشی باشد.

- ایجاد فضای بازتاب: معلمان می توانند فضایی را فراهم کنند که دانش آموزان بتوانند احساسات، نگرانی‌ها و نیازهای خود را بیان کنند. این امر می تواند با ایجاد جلسات بازتاب گروهی یا فراهم کردن فرصت‌های مشورت فردی انجام شود.

- اعمال عدالت و تساوی: معلمان باید عدالت و تساوی را در کلاس درس حفظ کنند و تمامی دانش آموزان را به یک اندازه در نظر بگیرند. این شامل اعمال قوانین به طور یکسان برای همه دانش آموزان، و ایجاد فرصت‌های برابر برای شرکت در فعالیت‌ها و یادگیری است.

- تشویق همکاری و همبستگی: معلمان می توانند همکاری و همبستگی بین دانش آموزان را تشویق کنند. این ممکن است شامل ایجاد فعالیت‌ها گروهی، پروژه‌های تیمی، و فعالیت‌های همکاری محور باشد که دانش آموزان را به یادگیری از یکدیگر تشویق می کند.

- ایجاد روابط انسانی معنی دار: معلمان می توانند با برقراری روابط انسانی معنی دار با دانش آموزان، اعتماد و احترام دانش آموزان را به دست آورند و برای آنها مدل‌های الگویی شوند. این می تواند با گوش دادن به نیازها و احساسات دانش آموزان، و ارائه حمایت و راهنمایی به آنها انجام شود.

این عوامل می توانند بهبودی در انضباط مثبت‌گرا معلمان و در نتیجه بهبودی در رفتار و عملکرد دانش آموزان ایجاد کنند.

منابع

۱. انزالی، رویا (۱۳۸۶). تربیت مؤثر برای انضباط مثبت. نشریه پیوند، ۳ (۳۲)، ۳۸_۴۰.
۲. براتی، هادی (۱۴۰۱). مدل‌های انضباط مبتنی بر رویکرد مثبت‌گرا: رویکردی جدید برای مدیریت انضباط در قرن ۲۱، نهمین همایش ملی تازه‌های روان‌شناسی مثبت، بندرعباس.
۳. بهرامی، فاطمه، ملکیان، حسین و عابدی، محمدرضا (۱۳۸۴). بررسی و مقایسه راهکارهای افزایش مسئولیت‌پذیری در بین دانش آموزان دوره راهنمایی شهر اصفهان. آموزه ۱۷ (۴)، ۴۵_۴۸.
۴. جهانگیری، دنیا؛ علیزاده، حمید؛ پزشک، شهلا و فرخی، نورعلی (۱۴۰۰). تدوین برنامه آموزشی انضباط مثبت و بررسی اثربخشی آن بر کارکردهای اجرایی کودکان با اختلال نقص توجه بیش‌فعالی. طب توان‌بخشی، ۱۰ (۲)، ۲۴۶_۲۵۷.
۵. کریم زاده، عنایت؛ محب زاده، مجید؛ نوروزی، مهدیه؛ خیری نیا، حسینعلی (۱۳۹۹). بررسی نقش تربیتی معلم در فرآیند تعلیم و تربیت.
۶. باقری، خسرو و ایروانی، شهین (۱۳۸۰). جایگاه نظریه‌های تربیتی در عمل معلم.
۷. عظیم‌پور، مصرآبادی و یارمحمد زاده، پیمان. (۲۰۱۵). طراحی و اعتباربخشی مقیاس راهبردهای انضباطی معلمان. آموزش پژوهی، ۱ (۳)، ۵۷-۷۶.
۸. حسینی قیداری، ابوالفضل و شعبانی، علی‌اکبر (۱۳۹۴). انضباط مثبت در کودکان پیش‌دستانی. اولین کنگره علمی پژوهشی سراسری توسعه و ترویج علوم تربیتی و روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و علوم فرهنگی اجتماعی ایران، تهران.
۹. کاظم‌پور، اسماعیل؛ لامع، مریم و غفاری، خلیل (۱۳۹۵). تاثیر آموزش برنامه انضباط مثبت بر مهارت خود کارآمدی تحصیلی دانش آموزان. سومین همایش ملی راهکارهای توسعه و ترویج علوم تربیتی، روانشناسی، مشاوره و آموزش در ایران، تهران.
۱۰. قاسم تبار، سید امیر؛ دانشمند، بدرالسادات؛ حسینی، فاطمه سادات و نجارپوریان، علی (۱۳۹۹). اثربخشی آموزش انضباط مثبت با رویکرد آدلر- درایکورس بر استرس والدگری مادران دانش آموزان با ناتوانی‌های خاص یادگیری. دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۲۳ (۲)، ۱۸۰_۱۹۴.
۱۱. نلسون، جین، ووآچ، لات و گلن، استفان (۱۳۹۵). انضباط مثبت در کلاس درس. ترجمه غلامرضا حاجی حسین‌نژاد. تهران: انتشارات امرو.

12. Aken, K. Y. L. E. (2016). *Using positive discipline techniques in the classroom*. Retrieved from. URL: <https://study.com/blog/using-positive-discipline-techniques-in-the-classroom.html>.

13. De Araujo, L. G. (2018). *Teachers' perspectives and implementation of the child-centred curriculum for preschool education in Timor-Leste (Doctoral dissertation, The University of Waikato)*.

14. Games K. Liaselli, Robert f. Putman, Marciw. Handler and Adam B. Feinbery . (2005). Whole-school positive Behavior support; Effects on student discipline problems and academic performance; The May Institute and the May center for Applied research, USA vol,25,Nos.2-3, April-June 2005 pp 183-198
15. Khairul Insan, C. (2023). **THE INFLUENCE OF WORK DISCIPLINE, TRAINING AND MOTIVATION ON THE PERFORMANCE OF MAN TEACHER IN WEST JAKARTA.** EPRA International Journal of Economics, Business and Management Studies (EBMS), 10(2), 28-38.
16. Stevens, A. (2018). **Positive discipline as a part of effective classroom management.**
17. Smith, J. (2018). **The Importance of Teacher Training.** Education Today, 25(2), 45-58.
18. Konti, F. (2011). **Teachers and students perceptions towards teacher's classroom management applications in primary schools.** Procedia-Social and Behavioral Sciences, 15, 4093-4097.
19. Larson, K. E., Pas, E. T., Bradshaw, C. P., Rosenberg, M. S., & Day-Vines, N. L. (2018). **Examining how proactive management and culturally responsive teaching relate to student behavior: Implications for measurement and practice.** School Psychology Review, 47(2), 153-166.
20. Oosthuizen, I. J. (2010). **A practical guide to discipline in schools.** Pretoria: Van Schaik.
21. Nelsen, J. (2023). **Positive Discipline Travels the World.** The Journal of Individual Psychology, 79(2), 88-104.
22. Nelson, J., Lott, L., & Glenn, S. (2007). **Positive Discipline A-Z: 1001 Solutions to Everyday Parenting Problems.** New York: Three Rivers Press.
23. Nkabinde, Z. S. (2020). **An investigation into teachers' effective management of discipline in the classroom** Doctoral dissertation, North-West University (South Africa).
24. Prayogo, A. D., Hartono, H., & Sulistyan, R. B. (2019, August). **Role Analysis Work Motivation, Work Discipline and Performance Against Teacher Training at SMP Negeri 2 Klakah.** In Progress Conference (Vol. 2, No. 2, pp. 231-240). Positive Discipline Association.
25. Sutipan, P., Chumcha, V., Chutabhakdikul, N., & Thanasetkorn, P. (2012). **The impact of the 101s positive discipline teacher training on teacher practices and preschoolers' executive function skills.**
26. Tauatswala, T. T. (2018). **Educator perceptions of power relations and discipline in rural schools** (Doctoral dissertation, University of Pretoria).
27. Brown, K. (2019). **The Role of Positive Discipline in Teacher Education Programs.** Educational Leadership Review, 12(3), 89-102.

دانشگاه هرمزگان
Hermetic University

دهمین همایش ملی

موسسه ملی روانشناسی و روانپزشکی
انجمن روانشناسان ایران
شعبه ملی، ۱۳۸۵-۱۳۸۶

تازه های روانشناسی مثبت

Sponsored and indexed by
CIVILICA
We Respect The Science